

Tumasch da l'America : en gia umoristic

Autor(en): **Uffer, Giatgen**

Objekttyp: **Article**

Zeitschrift: **Annalas da la Societad Retorumantscha**

Band (Jahr): **71 (1958)**

PDF erstellt am: **23.06.2024**

Persistenter Link: <https://doi.org/10.5169/seals-223689>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Inhalten der Zeitschriften. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern.

Die auf der Plattform e-periodica veröffentlichten Dokumente stehen für nicht-kommerzielle Zwecke in Lehre und Forschung sowie für die private Nutzung frei zur Verfügung. Einzelne Dateien oder Ausdrucke aus diesem Angebot können zusammen mit diesen Nutzungsbedingungen und den korrekten Herkunftsbezeichnungen weitergegeben werden.

Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. Die systematische Speicherung von Teilen des elektronischen Angebots auf anderen Servern bedarf ebenfalls des schriftlichen Einverständnisses der Rechteinhaber.

Haftungsausschluss

Alle Angaben erfolgen ohne Gewähr für Vollständigkeit oder Richtigkeit. Es wird keine Haftung übernommen für Schäden durch die Verwendung von Informationen aus diesem Online-Angebot oder durch das Fehlen von Informationen. Dies gilt auch für Inhalte Dritter, die über dieses Angebot zugänglich sind.

Tumasch da l'America

*En gia umoristic
da Giatgen Uffer*

Parsunas: *Tumasch da l'America*, igl amprem sot igl nom da:
Niclo, famegl da ml. Curdegn
Ml. Curdegn, en pour
Nona, sia donna
Clergia, lour feglia
Ml. Lurintg, pour
Mitgel, viagiatur
Mengia, Ustiera digl «Urs»
Maria, cameriera

Igl amprem act gioia an tgesa da ml. Curdegn, igl sagond e terz ainten l'ustareia digl «Urs».

I. ACT

1. scena

(An steiva da ml. Curdegn. Quest cuntscha ena tschinta da stgella. Nona fò or cugl fer.)

Nona: Ia at dei gist scu tg'ia pains, Curdegn. Quest'eda ast propa tschiff en veir pluffer d'en famegl. Ia per mè, en amploster igl cumpogn! Oss èl pardommas aint cò bod treis meis e na canoscha betg anc la sia lavour. — Ia na sa betg tge testa tgi quel ò se.

Curdegn: Ossa na betg fò igl diavel pi neir tgi quegl tg'el è. Igl pi vidut, gea, n'èl betg igl nos bun Niclo. Ma sch'ins igl dat an man andretg la lavour, schi fo'l tot igl sia. Tge lez damai anc daple? Ins stò tuttegna er avoir en tantet pazentga.

Nona: La pazentga è bela e buna. Ma cur tgi egn è cò schi dei, stuess el catar sez la lavour, sainza tg'ins igl vegia da dar an man

tot e ple tgi tot. (*Curta pôssa.*) Ia quel vessa catschea gio da dei noua tgi crescha igl pever.

Curdegn: Ma — sch'el na fiss betg en por diavel da nign, ins pudessigl bain igl dar la brev digl bainsarvia. Ia va tema tg'igl poret vess fadeia da catar en oter post. E gist igl metter or sen la veia d'en de sen l'oter na savainsa tuttegna betg.

Nona: Cun quegl n'at egl betg gido, Curdegn. En bel de restas te sen la veia. Cun da quella gianiera n'ins egl mai fido.

(*Ins sainta or an pierta Clergia a murmagner cun Niclo. Quest vign stumplo da Clergia ainten steiva.*)

Clergia: Te vo angal aint e raquinta tge tgi te ast luvro or. Cun tè n'egl propa betg oter tgi rabgias. Te ist e restas en tavala, schi dei scu te veivas.

Nona: Tge egl capito? Ol puspè fatg egna da las sias?

Curdegn: I na saro betg sbuo igl mond schi Dia vot.

Clergia: Na sast betg darveir la bucca? Oss restel puspè met. Pansè angal, Madalena veva tandia oz la sia soua da pons giun plaz sur veia ve, noua tg'ella tenda adegna, e veva mess a siier la sia glischiva. Oss ansant reivel igl vos bel famegl cun en viada d'strom se da plaz sot, e per spira cumadevladad tge fò'l? El stat segl viada, peglia or igl sies cuntel e taglia parmez la soua, tgi tot igls pons èn dos giu ainten la lozza. Ossa pansè angal tge tgi Madalena scharo!

Nona: Ma schi quegl è robas da far! Cun tè è propa tant scu 'ns pò.

Niclo: Sch'ia na pudeva betg passar! Igl viada na geva betg sot la soua or.

Nona: Parquegl n'ins taglign betg ena soua da pons, te tavala.

Niclo: En oter de viglia prubar da far saglier igl bov sur la soua or.

Clergia: Vasez cò, el ans fò anc las beffas.

Nona: Igl davos pudainsa anc star buns nusoters pigls dons tgi quest amploster vo faschond.

Niclo: Ah — schi vaia aloura fatg don ad ensatgi?

Clergia: Na, te ast fatg en bun sarvetsch a Madalena. An mintga cas ossa vast dalunga giu e la dumondas stgisa, ast santia? E scha ella at lava las uregias, schi òlla bela e buna raschun.

Curdegn: La veia fiss schiglio co per per passar anavant ed anavos, e betg per tender souas da pons surave. — Te Niclo vo ossa e

scargia igl ties strom e sieva vignst ad ansolver. Per la soua da Madalena na lainsa betg ans romper la testa.

Nico (*vo sgartond las tarscholas*): Co è veiramaintg mal far dretg a tots.

Clergia: Vous tignè angal anc cun quest tavalà. Am para tgi quel vess ossa bod fatg strambareias avonda.

Nona: Quegl è la verdad. Ossa egl oura tg'el ans vigna ord tga. — Ma ossa Clergia egl oura tgi te geias, schi te na vot betg rivar la pi davosa.

Curdegn: Noua òlla dad eir tot an prescha?

Nona: Ella vo se tar Tena a gidar far glischiva, nous vain barat ansemen, quegl sast bain.

Curdegn: Schi vurdè tgi Niclo n'az patta betg er la vossa glischiva ainten la lozza, ha ha ha —.

Nona: Quegl è propa anc robas da far beffas. Te survignst franc anc Niclo avonda. Ossa vo damai Clergia.

Clergia: Stet bain damai!

Nona: Vo cun Dia.

Curdegn: Stò bain! (*Clergia vo.*)

2. scena

(*Nona e Curdegn sulets.*)

Nona: Ossa Curdegn, egl oura e grond' oura d'ans parager per cur tgi Tumasch reiva. Co n'è betg da perder taimp.

Curdegn: Scheia, scheia! Ma schi ia fiss da quella da lascher eir la prescha avant.

Nona: Lascher eir la prescha avant? Quegl è propa igl deir digls marschuns. — Lascher eir la prescha avant. Tgi te saptgas tg'ins na reiva mai mengia bod tar en vantatg, ma tgunschamaintg mengia tard.

Curdegn: Na creist betg tgi fiss miglier da spitgier anfign tgi quest bel Tumasch reiva propa da l'America? An mintga cas oz èl anc liaint, ed avant tg'el na reiva savess anc eir bler' ava or pigl rain, vessa quella. Per me tot questa fatschenda n'è betg anc franca.

Nona: Ma tge painsast? Quegl è franc e ple tgi franc. Madalena quigiu ò gio via sez la brev tgi Tumasch ò scretg a ml. Lurintg, avant treis meis.

Curdegn: Varda, varda! Vez gio ismo or er quegl? Vusotras niz propa sesour da tot. Ma — am vign gist per testa — vusotras savez franc er partge tgi Tumasch ò scretg a ml. Lurintg e betg ad ensatgi da la sia parantella. Ml. Lurintg n'igl è gio paraint ni da piz ni da cantun. Igls pi tiers paraints fissans veiramaintg nusoters. E schi na ma sbagli betg, curispundevol gio Fluregn, igl bap da Tumasch adegna cun ml. Lurintg. Ia quegl n'ancleia betg.

Non a: Te sast bain tgi avant tgi parteir per l'America, Fluregn ò gia do an man tot sies fatg a ml. Lurintg. Lez ò adegna tratg aint igls tschains pigls sies flatgs e gia quito pigl mantignamaint digls sies albierts. (*Pôssa.*) Pi dretg fissigl sto, gea, sch'el vess cunfido quest affar ad ensatgi da nusoters. Ma te sast bain tgi Fluregn è adegna sto en po en agen. Madalena ò er managea l'oter de ...

Curdegn: Madalena e tot la parantella vess naturalmaintg piglia tgi Fluregn vess do an man ad els sies fatg. Ma aloura oz por Tumasch, sch'el reiva er en bel de. Oz na catessel ni tetg ni schlonda. Digl sies fons betg da discorrer. U na creist betg er te quegl?

Non a: Ossa angal na betg fò pi treid tgi quegl tg'igl è. En tastun èl adegna sto Fluregn, quegl tot tgi so. Sparanza òl igl sies fegl ple giudezza.

Curdegn: En tastun, manegiast, erel Fluregn? Quegl pò esser. Ma ia crei pitost tgi la parantella igl veva fatg neir an rabgia a sies taimp. Tots ansemen vessas gia betg mala corna digl dar en guia, u n'ègl forsa betg uscheia?

Non a: Ma schi glez basigns d'en guia vessel gia, e quegl asch basigns. Da lez taimp erel belabain da levsenn. Quegl tot tgi so.

Curdegn: Fluregn era en po lev, quegl è veir. Ma tge ins vottigl deir! Fegl sulet — rasto anavos digls genitours schi bod — tgi so schi quels tg'igl levan guidar fissan stos miglers tgi el, schi fissan stos aint igls sies calzers.

Non a: Ansoma, en guia ègl da dar schi dei scu igl è anc avant man ensatge, e betg pir cur tgi egn è sen l'essa. Aloura ègl mengia tard.

Curdegn: An mintga cas, Fluregn ò musso tg'el na veva nign basigns d'en guia. U creist tg'el vegia sa mido tot an en'eda ainten l'America? Tot quels tgi èn turnos da liaint, e tg'igl òn cunaschia deian tg'el seia sto en om luvrous e spargnevel. Franc tgi sch'el

fiss sto valanavot cò rastavel quegl er liaint. Quel tgi è navot a tga è er navot a colm!

Non a : O te cugls ties pravervas! Ma sast Curdegn, ia va ple tschaf-fen d'ensatge oter. Painsa oss er en miougn a fons. Scu tg'ins sainta òn quels fatg ena facultad immensa ainten l'America. Ena schort stonigl aver gia, ena schort scu tgavals.

Curdegn : Gea, gea, igl è angal don tgi Fluregn e la sia donna òn gia da mureir schi bod e n'òn betg pudia galdeir pi dei igl fretg da las lour fadeias. I vo propa curious encal gedas.

Non a : Quegl n'è ossa betg da midar. Ed ossa reivel igl fegl, Tumasch or da l'America cun tot questa facultad, e fò quint da star cò per adegna. Ancleist quegl?

Curdegn : Ancleist quegl — ancleist quegl? Ia anclei tschertamaintg quegl. Ma te raschunas scu schi te vessas dumbro tez igls daners tgi Tumasch reiva cun tot, anfign segl davos quatrign.

Non a : Na, na, gist glez na vaia betg. Ma Madalena ò er managia l'oter de . . .

Curdegn : Ossa ge'm bod an pigna te e Madalena. Lezza na varo schi Dia vot er betg cuntrollo la facultad da Tumasch, u bain? Ma da veiras — deiam er, gio tgi te sast tot, cant dei ègl tgi Fluregn è sto ia davent? Am para tgi seia ena bun' urela.

Non a : Ier ègl gist sto 25 ons. Ia am ragord anc scu schi fiss oz. Igl sies Tumasch veva gist dus ons.

Curdegn : Gea, gea, igls ons passan spert. Egn para lung, ed ena rotscha èn dalung davent. — Fluregn e la sia donna òn gia bun curasch dad eir a l'America cun en unfant da dus ons. Ia na vess betg risco quegl.

Non a : La nossa Clergia è gist naschida otg deis sieva tg'igl èn partias. Ed ossa post far igl quint.

Curdegn : Igl quint! Tge quint? Tgi oz Tumasch e Clergia èn tots dus 25 ons pi vigls. Quels quint saia far er ia, gea. Ma halt la! Igl sies na corran forsa betg spert tuttegna co scu a l'America. Tgi so mai?

Non a : Ma prubabel! Te vignst bain notiers cun da quellas!

Curdegn : Ins na pò mai saveir. Bleras femnas na vignan er betg viglias cugl madem riet scu igls omens.

Non a : Te angal tai! Igl mies quint è gist. Ed el gartegia er, schi te n'am fast betg la furtga igl davos mument. (*Pôssa.*) Tgi te saptgas

tgi Clergia è ossa no sen ena vigliadetna nuoa tg'ella stò sa decider.

Curdegn: Ossa bain. Clergia stò sa decider! Co suna tottafatg d'accord cun tè. Ma a mè am para tgi te viglias at decider an pè da Clergia, u betg?

Nona: Ossa na betg vea malvuglia. Pundarescha pitost la tgossa scu tgi totga da la pundarar. Tumasch, en cumpogn segls migliers ons reiva da l'America cun ena grossa facultad. Quegl è pardiena muteiv avonda per . . . Ma tge viglia discuter cun tè da questas tgossas. Te ist da lain e restas da lain.

Curdegn: Nona, varda bain tg'igl lain so er tgappar fi, schi stò esser.

Nona: O, igl ties fi n'è betg da tameir fitg. Quel steida avant tgi tgappar.

Curdegn: Tgi seia scu tgi viglia, Nona, ma ena maridaglia laschain cumbinar igls giuvens. Mintgign cur tg'igl è igl sies tur. — E bain-ancletg, laschond d'ena vart tot glioter, ma ist er franca tgi Clergia vigna a plascheir a Tumasch? Quegl n'è er betg anc franc. Tgi so tgo gosts tg'igls Americans òn. Ed aloura?

Nona: Ed aloura! Aloura quegl lascha pansar mè. Plascheir u betg plascheir — sast Curdegn — a la fegn ins savessigl er anc gidar en tantèt, schi fiss pir basigns, ancleist?

Curdegn: Ha, ha, ha — gidar en tantèt — hi, hi, hi — Ena bella amour tgi vess basigns digl ties agied. (*La metta en man sen spatla.*) Nona, painsa anavos en po. Vainsa nous dus er gia basigns da gidants da nos taimp?

Nona: Ossa tai tginglion te narunatsch! Te lascham angal far mè e betg mesdat cun las tias tschattas da Goliat, schigliò am fast anc eir pir igl davos mument tot a tarviers. — Ma ossa stoia angal far ed eir. E questa seira tiraroia a raschiena cun Clergia igl American. Igl è oura e taimp da la preparar per ena tgossa da tant' impurtanza. (*Peglia la sia tastga per eir.*)

Stò bain damai. Clergia niro ella a far giantar. (*Vo.*)

Curdegn: Vo cun Dia, e saleida tots ligiu!

3. scena

Curdegn (*sulet*): Questa instrucziun matrimoniala vign franc interessanta. Don tgi na poss betg star er ia a gia. Ma questas mi-stats ambasteidas da mammas e tattas n'am plaian zond navot. Dretga giuvantetna duess catar sez la sia veia. (*S'anriond.*) Noua tg'igl è da gidar en tantèt, na vign franc betg or ensatge da bun. — E bain per antant sarogl er interessant dad observar igl andamaint da la tgossa d'en toc davent.

4. scena

Curdegn: Aloura, ast scargea igl strom, Niclo?

Niclo: Quel fiss scargea. E tge lavour am dez oz, ml. Curdegn?

Curdegn: Quegl pudessas saveir tez. Ier ast antschet a ladar igl pro sot. Oz fettas quel schi pussebel avant tgi eir ad acla.

Niclo: E per versa da la soua da Madalena, tge vaia da far?

Curdegn: Te, quegl lascha pansar las femnas. Quellas at deian aloura bain tge tgi te ast da far.

(*Curdegn teira aint igl tschop e peglia la tgapela.*)

E scu ast se'd acla cugl fain? Cant dei post anc star?

Niclo: A—a mè ègl tuttegna.

Curdegn: A mè ègl tuttegna! Schi quegl è ena detga. Ia quint, tgi cur tg'igl fain seia fito, stoptgas davent, u betg?

Niclo: Cartez?

Curdegn: A — schi tge vot aloura dar da magler a la biestga schi te n'ast nign fain ple?

Niclo: A—a mè ègl tuttegna.

Curdegn: Ma cun tè ègl propa igl sies da far. Ossa vo or an tgadafi ad ansolvar, e sieva vast a ladar. — Creist tgi te vignast da fitar igl pro sot oz?

Niclo: A—a mè ègl tuttegna.

Curdegn: Ea, ea, a tè ègl tuttegna. Ed a mè ègl ossa prest betg tuttegna. Ia vign ossa a fiera. Te ansolva plantia e sieva vast a la lavour. (*Giond.*) Stò bain antant.

Niclo: Adia, ml. Curdegn.

5. scena

Niclo (*sulet, patta la tgapitscha a l'aria e la tschiffa puspè*): A — mè ègl tuttegn — gist tuttegn. (*Curta pôssa.*)

Cugl mies patrun na fissigl betg mal trer e tschassar. Sch'el vess angal er femnas galantas an tgesa. Ma las ezzas èn da peisa. La donna è nuranta scu 'na pizza. E la giuvna è pac pi scorta, e tiers quegl òlla ena luschezza scu ena sadela viglia cun se ena manetscha nova. (*I petga.*)

Tgi so tgi tgi reiva co schi bod. Anavant!

6. scena

Mitgel (*reiva cun ena valeisch da viagiatour*): Bun de!

Niclo: Bun de, bun on!

Mitgel (*sursto*): Ma — ist — u n'ist betg?

Niclo (*fò segn da tascheir*): Psst, fò muc! Ia sun e na sun betg. Ma tschantainans. (*Tots dus sa tschaintan.*)

Mitgel: Ossa deiam damai, tge ist e tge n'ist betg! Tgi diavel vot neir londror.

Niclo: Na, na, laschain igl diavel no' tg'el è. Te nirossas dalung londror.

Tgi tg'ia sun, quegl sast gio da dei. Ia sun anc adegna Tumasch, igl fegl pers da l'America. Ma co an vischnanca na suna betg lez. Co suna Niclo, igl famegl da ml. Curdegn. E tge famegl, schi te savessas. — Ma deiam igl amprem, Mitgel, scu tgi te am reivas co tot da flanc aint. Nous vain fatg igl viada da l'America an Svizra asemen. Ia carteva sainz' oter tgi te fissas a tgesa teia, ed ossa am reivas qui tot nunspitgidamaintg dad isch aint, antant tgi ia at carteva sesom la Surselva.

Mitgel: Quegl è bod raquinto. Ia at va gio detg sen viada, tgi ia na vegia betg ansenn da far igl pour. Antant vaia surpiglia la rapraschantanza d'en grond affar a Turitg pigl antier cantun, e da 15 deis suna sen viada. Ossa sast tot.

Ma ossa deiam tge stragis tgi te vast faschond.

Niclo: Ia na fatsch nigns stragis. Segl nos viada at vaia fatg canoscher tot la storgia da la mia famiglia, digl mument tg'igls mies

genitours èn partias da co anfign tar l'oter mument tg'ia sun ma decis da turnar an Svizzra, e da far igl pour co, noua tgi igls mies antenats òn vivia, òn luvro ed èn morts.

Mitgel: Ed ossa an pè d'en pour liber e lartg segl agen sulom ist co famegl. Scu vaia d'ancleir quegl? Ist gio sasa da luvrar a ties quint, u ast forsa gio sfarlato tot ties fatg? Quegl fiss ia en po anetg.

Niclo: Te am canoschas. Ma lascham fittar igl mies raquint. Ainten las sias davosas brevs tg'igl mies cunfident, ml. Lurintg am ò scretg, ò el qui e lò laschea parcorscher, tgi co seia bain encal tgi am spetga cun grond tschaffen. Surtot seian co mammas da feglias carschidas tgi sa dettan gronda bregia — ancleist —

Mitgel: Oss uscheia! Quellas vessan mattain da luier ve las feglias, u betg?

Niclo: Tschert, tschert. Ma an tot cas savessa piglier angal egna, u tge creist?

Mitgel: S'anclei. En antier harem na vigliarossas betg metter a strada, schi Dia vot.

Niclo: Sast Mitgel, schi vi piglier egna, schi fatscha quint da tscher-ner mez, tgi tg'ia va da piglier e tgi tg'ia va da lascher.

Mitgel: Tgossa clera!

Niclo: Per questa raschun vaia am decis d'amprender a canoscher en tantèt la gliout da la mia vischnanca cugl sies far e damanar. Ma quegl na fiss betg sto pussebel schi tot vess savia la bel' antschatta tgi tg'ia seia. Quest' ideia am è neida pir igl davos mument avant tgi parteir da l'America. Ma — am vign gist andamaint — te na varossas schi Dia vot anc detg cun nign, tgi te am canoschas e tgi nous vegian fatg igl viada our da l'America ansemen?

Mitgel: Te ast ena grond' schort. Ia sun gist rivo an vischnanca e na va anc discurria cun nign. Ma ia veva gist ansenn dad eir a la posta e dumandar sieva tè.

Niclo: Quegl am vess fatg en noscha stretg tras igl mies quint. Ansoma, ossa savarossas da far cito.

Mitgel: S'anclei. Ma dantant en bel de stvarossas tuttegna canoscher calour. Aloschi fors tgi la tia posiziun n'è betg digl tot amparnevla. Forsa sast aloura mengia bler. Saveir mengia n'è er betg

adegna sarvia. Tschertas tgossas è bler miglier tg'ins na vigna mai da saveir.

Niclo: Te betg painsa per quel. An treis meis la tenda sa derva. Ed aloura la cumedgia giaro a fittar, ed ia va buna speranza tg'ella fetta bain.

Mitgel: Schi scu gist an treis meis?

Niclo: Agl mument tgi ischan partias da l'America vaia scretg a ml. Lurintg tg'igl mies viada seia ranviia per en mes on, per mutivs imprevias. Antant èl rivo co Niclo ed è ossa treis mais famegl tar ml. Curdegn. E qui e treis meis rivaro'l Tumansch sez an parsuna.

Ossa tge deist Mitgel, vaia urdia bain la mia cumedgia?

Mitgel: Ansoma Niclo, schi quegl vo or an bain, schi na deia navot ple.

Niclo: E partge na vessigl betg dad eir or an bain. Te lascham angal pansar mè.

Mitgel: Gugent, gugent. Ed a mè na resta navot oter tgi da givischier agl famegl Niclo bun success per la cumedgia tg'el ò instrado, ed a Tumasch — tg'el seia bain ratschet qui e treis meis an patria.

(La tenda sa sera.)

II. ACT

1. scena

(Igl de sieva igl cumegn grond an ustareia digl Urs. Donna Mengia e Clergia lavan vasa e vaschela.)

Mengia: Quegl è scu tg'at dei, Clergia, Igl è bun tgi vigna angal en'eda mintga dus ons cumegn grond. Creiam angal, ins ò ple lavour tgi quegl tgi na vala tot ansemen.

Clergia: Ma ansoma, sch'igl è lavour schi sarogl er igl gudogn losieva. Cura tg'ins so partge tg'ins lavoura, ins pogl bain sa dar anturn en po.

Mengia: O, quegl è dus raps gudagneas aschamaintg. Ins ò da correr an en cuntign, tg'ins catta pôss ni de ni notg. Ed oz, schi te n'am nivas betg an ageid, schi angal ia e Maria na nivan anfign seira

betg da dar orsot, e da dustar tot questa vaschela. Per en de ins ogl da strer notiers tot quegl tg'ins ò an tga.

Clergia: Ia fiss nida gument pi bod, ma cun quel tavala d'en famegl mai neir notiers na vaia betg pudia davent avant. Cun quel egl robas da betg creir.

Mengia: Ia crei tgi na seias betg gist tant cuntaints digl vos famegl, tge?

Clergia: Sch'az dei tg'el seia en tavala, schi egl detg tot. Ins vign propa sasa scu la crappa. (*Curta pôssa.*) Ma gist tg' am vign andamaint. Egl veiras tg'el detta sieva la vossa fantschela?

Mengia: Ma tgi dei da quegl?

Clergia: Ia va santia schond. Tots dus seian fatschantos peis tgi mai. Pussebel tgi vous na seias neida sesour da navot. U savez ensatge pi manivel da questa fatschenda?

Mengia: Ia betg! Da quegl sainta oz per l'amprem'eda.

Clergia: A schi glez vogl en grond baitem per la vischnanca anturn, ossa savez.

Mengia: Quegl creia gument. Ensatge da questa nateira interessescha dalung las gasettas da Vischnanca. Schi quellas vessan da luvrar en po duple, na vessigl betg peda d'inventar tantas novitads. — Dantant schi Niclo vess ossa pato en îgl sen questa matta, schi quinta tgi nign n'igl possa scumandar, u bain?

Clergia: Na na, scumandar nign na pò. Ma pansè, donna Mengia, tge pèr tgi quegl less dar? El, en tavala da fegn fatg, ed ella, porretta scu 'na meir-baselgia, ia per mè, quels dus stuessan avoir bun curasch, leir principar da maridar cun betg restienza avant man.

Mengia: Ma sast Clergia, ia at vi angal deir tant. Maria è an tots risguards ena detga matta. Ella so luvrar e tigneur tga scu franc pacas na son. Quel tgi survign Maria, survign ena detga casarigna, aloschi egl gist usche.

Clergia: Quegl vo tot bain. Ma ia am dumond scu tg'ins vot tigneur tga, schi na n'è navot an tga! Stgaffas e begls tot veid viditsch. Co gida bain bler saveir tigneur tga.

Mengia: O, igl è forsa pi lev tigneur tga lò noua tgi l'amour e la pasch òn piglia avdanza, tgi noua tgi tot pansar e tot bramar soltan angal anturn igl vadel dad or. — Igl raps na fon er betg tot, Clergia.

Clergia: Vous varossas raschun. Ma dantant cun en amploster scu Niclo! Tge uniun tgi quegl dess ins pogl sa figurar bain tgunsch.

Mengia: Ansoma, ia cant tgutg u cant scort tgi Niclo è na saia betg. Ma sch'el fiss schi tavalà scu te deist, schi franc tgi ties bap n'igl vess betg tignia schi dei. — Cant dei è'l gio tar vusoters?

Clergia: Ossa egl bod en mez on. Ia na sa er betg noua tgi mies bap è ia per tot la pazentga tgi el ò gia cun quest schani. Ma ossa scu para n'igl plaiigl betg ple tar nous. Avant otg deis ò'l detg giu la piazza, ed oz u duman vo'l per sies fatg. Dia seia ludo.

Mengia: Ossuscheia! E sast er noua tg'el vo?

Clergia: Ia betg. Per mè tg'el geia noua tg'el vot. Ma ia va quella tg'el turna bain spert. Quel na catta betg schi spert en post scu tgi el ò gia tar nous.

Mengia: E ties bap, ò'l gio avant man en oter?

Clergia: Anc ossa betg da mies saveir. Ma mia mamma ò managea tgi per quest curt taimp na cunvigna strousch da tschartger en oter. Ossa reival Tumasch or da l'America, aloschi darogl bain bod ena midada tar nous.

Mengia: Scheia! Ma ossa egl ouras d'antschever a far giantar. Ia at tarmet aint Maria a gidar. E Te stast aloura cò a giantar, ast santia! (Vo.)

Clergia: Parneda lainsa fittar questa lavour.

2. scena

Clergia (*suletta — fetga igl îgl ainten en cantun*): Hm — Gea gea, cant tgutg u cant scort tg'el è — quegl per deir la vardad na saia er ia betg. (*Schema.*) Dantand — esser egl en bel cumpogn, aloschi egl gist quegl! Ia na sa navot — ma sch'el na fiss betg angal en toc famegl, en por murdia — ia na stibgess franc betg dei, quegl deia bainatgavegl. (*Curta pôssa.*) Clergia, Clergia, noua vonigl igls ties pansiers? La feglia da ml. Curdegn — ed el en toc — i niss burmaintg anc da reir. Ma pansar ins pogl tuttegna lon-derve. Partratga bain Clergia. Tumasch tgi reiva da l'America cun en tal mantun daners. Quegl è bain en'otra tgossa. — Ma ia stò propa deir, a questa murdeida d'ena Maria — cò en piz fan-

tschela, n'igl possa simplamaintg betg cueir, sch'el è er angal famegl ed anc tgutg dasperas. Gea gea, la veta dat se mintga de novs angivigns. — D'ena maniera egl bun tg'el geia per sies fatg. Sieva ans varogl bain quietezza.

3. scena

(*Reiva Maria e sa metta agl post da donna Mengia.*)

Maria: Bun de Clergia!

Clergia: Bun de, bun de. Vignst er te an ageid?

Maria: Vusotras vez gio do ve ena buna a questa lavour. Cò è gio bod fito tot.

Clergia: Te sarossas er cuntainta tgi quest battibogl è passo puspè. Quegl ò do er a tè dopla lavour per navot, musche?

Maria: O lavour ins cattigl tot on avonda, sch'ins na la tema betg. A mè la lavour n'ò mai fatg starmaint.

Clergia: Quegl è bain bun, pastets cur tg'ins ò vistas da stueir luvrar en bel de per dus.

Maria: Per dus? Ia n'at anclei betg Clergia.

Clergia: Te nirossas bain anc a darveir igls îgls. Ma prubabel sarogl aloura mengia tard.

Maria: Ia na sa veiramaintg betg tge tgi ti manegias cugl ties raschiena. Ia crei tgi nign na saptga luvrar daple tgi quegl tgi lasias forzas lubeschan, u creist bain?

Clergia: Te nirossas anc ord marveglias. Tgi te saptgas tg'igl è bod mess no ena famiglia. Ma ia quint tg'ins la stoptga er mantigneir. E cur tg'ins n'è betg patrùn da ristianza da Dia —

Maria: Ma deiam ossa cler e net Clergia, da tge schort teissa ast maglea oz. Ia na va franc mai do caschun d'at rabgiantar an questa maniera.

Clergia (*sa prepara per sorteir*): Ia na va maglea nign teissa. (*Segl isch clamond anavos:*) Angal tgi otras na vegian betg da turnantar en bel mument quegl tg'igl òn maglea mengia angurd.

(*Ella sorta.*)

Maria: Quella am para bain sinada oz. Tge varola mai segl stoma? Ensanoua o'la tgi morda e quegl scu. (*Curta pôssa.*) Schi ia na sa-

vess betg per franc tgi ella spera cun tanta tschertezza sen igl American . . ., ella e sia mamma paran dad esser ple tgi siras d'aveir igl utschel an tgaspretta — schi pudessa bod creir — ah tge, filistoccas, Niclo na l'interessescha franc igl pi davos. — Ena migldra parteida faschessel sainza dubi cun Clergia . . ., a bah, igl è migler da betg pansar londerve.

4. scena

(Reiva Niclo, fatg se da viada.)

Niclo: Bun de Maria!

Maria: Bun de Niclo. Bavegna!

Niclo: Angraztg.

Maria: Noua, noua, fatg se tot da festas?

Niclo: Da festas betg, ma da viada schi te vot. Sast Maria, ia vign ossa per mies fatg.

Maria: Ossuscheia! Ma deist propa daveiras, u fast angal spass?

Niclo: Dom igl ampren en magiol vegn, sieva at daroia pled e fatg.

Maria *(porta igl vegn)*: An sanadat Niclo!

Niclo: Angraztg Maria!

Maria: Ossa raquintam. Tge egl do aint tot an en'eda, tgi te vot far igl fagot ed eir per ties fatg? N'at plaiigl betg ple cò tar nous?

Niclo: An mintga cas tar ml. Curdegn igl spass è a la fegn. Ossa vaia gist anfign se cò.

Betg tgi ia vess muteiv da ma lamantar d'el. Ma quest tratamaint da vart da las sias femnas vaia ossa galdia bod en mez on. Ossa dessel pruar en oter scu tgi quegl vo. Ia na va betg anvelgia sen quel tgi reiva ainten la mia piazza.

Maria: Ia crei gugent tgi te seias sasa da quest post. Cun quellas duas lò n'è franc betg bel magler tscharischas. Anc ansant Clergia ò svido igl sies teissa a des a mè, ed ia na la va franc mai mess en pè per tarviers.

Niclo: Sen ena ttaglia da teissa n'è anc mai carschia oter tgi teissa.

Maria: Tgi te seias sasa e pattas lò questa piazza, quegl pò veir aint mintgign. Ma tgi te geias ossa davent tot an egna scu en lader da notg, quegl n'am vot betg ainten testa, propa betg.

Niclo: I dat savenz an veta tgossas tg'ins ò fadeia d'ancleir. Ia va er fadeia d'ancleir las mias patrunas. Sieva tg'igl òn savia per franc tgi reiva quest Tumasch or da l'America n'egl zond betg sto ple da star a quint cun ellas. La viglia vei gio Clergia maridada cun Tumasch, e questa ò dublo la luschezza tgi era gio avant gronda avonda. — Te por Tumasch! Quel rivess co ainten la dretga val a far figlia.

Maria: Quegl vo tot bain, Niclo. Ma tge ò tot quegl da far cun la tia decisiun dad eir davent. (*Gnond pi manevol d'el.*) Te am ast gio detg bleras gedas, tgi at plaia schi bain cò. Ed ossa...

Niclo: Ossa am plaschessigl anc adegna bain, schi ia vess er gliout d'anturn tgi am gess a pro, ancleist Maria, gliout tgi na trattess betg en toc famegl da surangiu scu am è capito de e mintga de.

Maria: E dastga forsa er dumandar noua tgi te vast, u vaia forsa dumando mengia bler?

Niclo: Zond betg. Ma per at deir la vardad na saia mez betg anc noua tg'am pegl ve. Ia at sa angal d'at deir tant, tgi an pac dei savarossas noua — e forsa parfign er tgi tg'ia sun.

Maria: Oz è propa robas da betg at ancleir, Niclo. Ma n'ast betg panso tge tgi la gliout scharo — l'antiera vischnanca — schi te vast usche anetgamaintg per ties fatg, e nign na so igl partge.

Niclo (*lavond an peis, en po anetg*): Ia na va per furtegna da dar pled e fatg a nign digl mies far e lascher.

Maria (*surstada, sieva curta pôssa*): S'inclei Niclo, stgisam, ia na leva franc betg am masdar ainten igls ties affars. (*O fadeia da tigneir igl bargeir.*) Adia damai — e bun viada. (*Vo an prescha.*)

Niclo: Maria — Maria — terlam — ia leva angal — 'lè davent. Ed ia sun adegna igl madem urs maladester. (*Partratga en mument.*) Tge — tge la vaia schiglio er detg — Ia na vegia betg da dar pled e fatg. — (*Pitgond segl front.*) Usche n'ins tratta betg ena matta sieva tg'ins veva buna speranza. — Basta, ossa sch'ella na vot saveir navot ple da mè, schi la colpa suna mez. Tge vaia da far? (*Sieva curt pansar:*) Forsa correr sieva e far belign belet? Maiple.

(*Sa tschainta pansarous.*)

5. scena

(*Reiva Mitgel cun la valeisch da viada.*)

Niclo: A Mitgel, te reivas gist dretg. Veà na co e terlam.

Mitgel: Ossa lascham rivar igl amprem. (*Sa tschantond.*) Ast en-
satge tgi at è ia per tarviers, ed ia vess ossa da metter igl tgar
puspè an veia — u tge ègl da nov qui an quest paeis?

Niclo: Tge tg'igl è da nov? Navot ègl da nov, ia va da far avonda
cugl vigl.

Mitgel: Ma sch'igl è angal roba viglia, na lessa betg far tant spita-
cal. Raquintam quietamaintg las tias misergias.

Niclo: Terlam angal. Igl mies mez on è passo, quegl sast er te. Ia
stò davent anc oz. Niclo stò davent, partge duman reivel Tu-
masch.

Mitgel: Ahaaa! Mattain tgi quels dus amplosters na dastgan betg
s'antupar, schiglio savessigl dar la detga babilona. Te, legar fissigl
tuttegna schi quels dus sa branquessan.

Niclo: Ossa laschain d'ena vart igl spass. Te am stost gidar. Ia va
fatg puspè egna da las mias strambareias. Canoschas te Maria, la
cameriera co da donna Mengia?

Mitgel: Ia betg. Scu vessa da la canoscher? E tge ègl aloura cun
questa Maria?

Niclo: Cun questa suna nia malamaintg sotsour, antant tgi ia car-
teva tg'ella am vess gugent.

Mitgel: Raquintam, la tia tgossa antscheva am interessar.

Niclo: Ia na va ossa betg peda da far lungs raquints, te santirossas
tot ansemen pi tard. Per oz angal tant: Ia carteva, gea, dad esser
sen buna veia tar Maria, ed ossa ainten la mia agitaziun da far
scumpareir Niclo e far lartg a Tumasch, la vaia amparmalada
malamaintg. Sast ia sun adegna igl madem schani maladester
scu quaint.

Mitgel: Ia vess cartia tgi las tias patronas at vessan musso en tantet
maniera. An en mez on vessigl pudia far quegl.

Niclo: Ia at va gio detg, Mitgel, tgi ossa na seia betg igl mument da
far spass. La tgossa antscheva a neir seria.

Mitgel: Ast tema tgi or da la tia cumedia savess dar ena tragedia?
Na betg laschat tschiffer da tals partratgs. Ma ossa igl amprem

laschat dumandar ena tgossa. Gio tgi te eras schi gliunsch cun Maria, scu te deist, schi partge ast fatg anavant zoppa bainbain er cun ella? Partge na l'ast betg detga cler e net e stget tgi tgi te seias?

Niclo: Er per Maria veva l'antiera tgossa dad esser ena surpraisa. Ia vess vurdo gugent la sia reacziun, cur tg'ella cattava quint, tgi Niclo n'era betg igl toc famegl da Clergia, mabain igl cumpogn tant spitgia da tscherts or da l'America.

Mitgel: Ed ist ossa propa persvadia d'aveir sfartaglea tot la vasschela? Na datigl betg ena veia d'az metter tots dus puspè a fastatg? Schi te l'ast propa gugent —

Niclo: Sch'ia la va gugent u betg, quegl saia mez igl pi bain. Ma tgi vot deir scu tgi stat da sia vart? Ia carteva, gea, dad esser sieir da la sia amour. Ma sieva d'ansant tg'ella è eida oragiu fatga se scu ena furmeila, na saia navot tge tgi va da creir. — Vea te londror da las femnas. Migler fissigl da betg s'ampatger d'ellas.

Mitgel: Angal planet, Tumasch. A mè am para tgi te t'ampatgas avonda d'ellas, schiglio na fasschessas ossa betg tant teater. Ma deiam pitost tge part tgi te ast reservo per mè ainten la tia cumedgia? Saptgas tgi a mè mintga part na s'adatescha betg. Ia sun en nosch giuider, quegl at deia oravant.

Niclo: Cant dei stast anc a cò?

Mitgel: Ia fatsch quint anfign duman a mezde.

Niclo: Aloura vogl bain. Te varossas damai en mument u l'oter — bainancletg anc oz — occasiun da ruschanar cun Maria.

Mitgel: Schi ia na la canosch betg!

Niclo: Sch'at dei tg'ella seia cò cameriera, schi sarogl bain avonda!

Mitgel: Bun bun. Aloschi tge vaia damai da deir a questa matta? Tgi te seias anriglo d'aveir agea dad urs u anc mender?

Niclo: Te ast angal da la daclarar l'antiera situaziun. Dei 'la cler e net l'antiera verdad da Niclo e da Tumasch. E tgi Tumasch reiva duman e spera da saveir drizzar quegl tgi Niclo ò scun-drizzo oz. Ast ancletg!

Mitgel: Ia vi damai far quegl. Ma ia na pegl aloura nigna respunsablidad schi la tgossa na vo betg sieva igl ties nas. Digl rest pussessas la deir tez quegl, u betg?

Niclo (*pigliond la valeisch*): Ia na va betg ple peda. Ia stò davent. Igl train parta an tschintg minutas.

Mitgel: Aloura angal fò tgi te vignas or digl paeis Niclo. Tumasch stat gio avant porta, ha ha ha.

Niclo: Stò bain damai, e schi te stessas pi dei, schessa bun ans veir.

Mitgel: Bun ans veir Tumasch, schi n'è betg duman, schi sarogl pi tard. (*Niclo vo.*)

Mitgel: Ia vess bod viglia da star cò anc en de dapple, angal per vurdar la fegn da questa cumedgia. Ia na sun betg anc parsvadia tgi quegl geia a fittar bain. (*Sa tschainta.*)

6. scena

(*Reiva Clergia cun en plato e vaschela.*)

Clergia: Bun de!

Mitgel: Bun de giunfra. Purtem en quintign per plascheir.

Clergia: Gugent! (*Vo or pigl vegn.*)

Mitgel: Quegl saro oramai questa Maria. Hm, betg ena mala butga. Ia crei tg'ia gioia gist dalung la mia part teater, sieva vaia pôss e poss vurdar igl teater digls oters.

Clergia (*faschond se*): An sanadad!

Mitgel: Angraztg. — Tarlè gist en eda, matta.

Clergia: Ea!

Mitgel: Angal en amen. Vous cunaschez franc Niclo, igl famegl da ml. Curdegn?

Clergia: Oh, ossa n'è'l betg ple lò famegl. Oz è'l ia per sies fatg, Dia seia ludo!

Mitgel: Scheia, anc Dia ludo schetz? Oramai ischas leda tg'el è davent? Ma — da cunsentzga, schetz quegl propa da cor, u lez forsa pitost zuppar igl displascheir tgi questa partenza anetga az ò fatg.

Clergia: Oh, tgi so tge displascheir tgi ia vess da santeir parquegl tgi quest amploster è davent! Quel dess angal eir e betg turnar.

Mitgel: Ma schi ia crei tuttegna tgi adegna na vegias betg panso uscheia, u vaia tort? Na vez betg passo en tschert mument noua tgi Niclo az pareva — en stupent cumpogn, schi betg zond igl vos ideal d'en giuven?

Clergia: Ma schem oss er, tgi ischas vous, tgi parez d'aveir tant interess per quest bel Niclo?

Mitgel: Quegl az viglia raquintar manedlamaintg. Ossa ègl bod en mes on tgi ia va fatg ansemen cun Niclo igl viada or da l'America.

Clergia: Or da — Niclo vign or da l'America. Quegl fiss anc betg schi mal. Egl anc ple da quels pluffers liaint. Aloura ègl la detga giuvantetna ainten l'America, glez n'è navot da deir.

Mitgel: Laschem ossa fittar igl mies raquint. Niclo vign or da l'America, mancumal. Ma tgi saptgas tgi Niclo n'è betg Niclo — mianc igl nom tg'el porta oz n'è sia —

7. scena

(Maria reiva tot an prescha.)

Maria: Clergia, te stost eir dalung agl telefon. Igl è urgent!

Clergia: Vez santia, ia stò eir agl telefon. Raquintè a quella lò las vossas pravlas. Quella ò ple interess tgi ia, da saveir tge tgi Niclo è e tge tg'el n'è betg. *(Vo an prescha.)*

Mitgel *(ò fadeia da cattar la parola, finalmaintg lev'el se e vo ve dasper Maria)*: Ma — scu ègl quegl — tgi ischas damai vous, sch'ins pò saveir. Scu vez nom, giunfra?

Maria: Maria, ia sun la cammeriera da donna Mengia co l'ustareia digl Urs.

Mitgel: E tgi ègl aloura questa matta tgi è gist sorteida?

Maria: Quel è Clergia, la feglia da ml. Curdegn se Sumvei.

Mitgel: Pulit! Cò stava per giuier pulitamaintg la mia part digl teater. A mument vessa mess tot sen la testa. Matta, vous ischas gist anc rivada a taimp per evitar ena catastrofa.

Maria: Schi tge tgossas digl mond ègl er do aint? Vous am faschez bod tema.

Mitgel: Tge ègl do aint? Navot ègl do aint per furteгна. Ma quegl era gist per dar aint ensatge. Ia era sen veia per far ena strambareia da las pi grossas.

Maria: Vous am faschez propa marveglia.

Mitgel: Basta, ossa vaia teater anfign se cò *(mussond sen las ureglias)*. Manè a la fegn la vossa cumedgia scu tgi lez. Ia na m'ampatg da navot ple. *(Peglia la valeisch e sorta an prescha.)*

Maria: *(igl varda siava scassond la testa)*: Ia crei tgi oz igls omens battan la gligna!

(La tenda se sera.)

III. ACT

1. scena

(*Madem local scu digl sagond act. Ml. Lurintg e donna Mengia.*)

Lurintg: Damai fissigl tot an urden, donna Mengia!

Mengia: Tot è pront scu vez urdino.

Lurintg: Pansè bain tgi egn tgi vign da l'America n'anclei nign spass. Co stò esser tot a plom, schi na lez betg far don agl renom da la vossa tgesa.

Mengia: O, savez ml. Lurintg, co èn stos esters da tot igl mond, e tots èn stos cuntaints. Schi Dia vot nironsa er da cuntantar quest American. A la fegn digl quint n'ègl betg en prezza or digl Orient, u anc duple. Esser èl vaschign da co scu nusoters.

Lurintg: Ansoma, vurde da far tot igl vos pussebel. Prenza u murdia, sch'el paia andretg schi pol er pratender ensatge andretg. Ed el am ò scretg ainten la sia davosa brev, da vurdar bain e lascher mantger navot.

Mengia: Seias pir sainza quito, mastral. Tot saro an urden. Ma — cura reival exactamaintg igl vos Tumasch?

Lurintg: El reiva cugl train da las dodesch e mesa, e niro directamaintg no co. Per questas ouras vaia er cunvoco a co igls anvidos. Ia supon tgi quests reivan bain spert.

Mengia: E bain, nous ischan pronts, mastral. — Ma ia stò ossa anc dar en tgit an tgadafi. Stgisem dantant. (*Ella vo.*)

Lurintg: Vo bain, vo bain. Oramai pol neir igl nos American. — Ia va propa marveglia scu tg'el vei or, igl fegl digl mies bun amei Fluregn.

2. scena

(*Mitgel reiva cun la sia valeisch.*)

Mitgel: Bun de!

Lurintg: Bun de, bun on!

Mitgel: Quest è en' ora oz. I para tgi viglia neir puspè anviern.

Lurintg: I n'è betg bain luia cun l'ora quest mument. Ma ansoma, sieva la treida è anc adegna nia la bela. La niro bain er quest'eda.

(*Reiva aint Maria.*)

Mitgel: Purtem en ansana, giunfra, per plascheir.

Maria: Gugent. (*Faschond se.*) An sanadad!

Mitgel: Angraztg.

Maria: Aloschi vez migldra luna oz. Ia crei tgi cun durmeir l'agitaziun seia passada, tge?

Mitgel: Ia va durmia bain e na sun betg mioul agito. Ma giunfra Maria, vurdè bain da betg neir vous an agitaziun. Oz è nom mantigneir la calma.

Maria: Ml. Lurintg, faschè igl bain e tignè vous culturela a quest cumpogn, ia na va betg peda. Stò gidar an tgadafi. (*Vo.*)

Mitgel: Er quella betg. Nign n'ò peda oz qui an quest paeis. Quegl dat lavour, quest rivar digl American.

Lurintg: Scu savez damai vous da questa tgossa? Ia az carteva ester co tar nous.

Mitgel: Schi sun er ester, schi saia tuttegna tgi oz ò da rivar Tumasch or da l'America, e tgi quegl ò do e dat anc blera agitaziun ainten diversas tgesas. Ia sun sto ansant ainten tgesa da ml. Curdegn. Vessas stuia veir igls spegls e spitacals da las femnas e san-teir las blastemmas da Curdegn, e quegl tot per versa digl American. Quel po bain avoir tgi beisa las ureglias oz.

Lurintg: Digl vos ruschanar pudessa bod creir tgi vous igl canoschas. Ma quegl na pò betg esser, partge Tumasch n'è anc mai sto co. Dantant ia stò eir am parager per igl ratschever a la staziun.

Mitgel: Schi lubiz, vigna er ia a la staziun. Ia va plascheir da veir igl mies amei sieva da tant taimp.

Lurintg: Igl vos amei! Scu lez vous igl canoscher? Vous ischas gio sto co segl vos viada avant treis meis, e Tumasch reiva oz directamaintg da l'America?

Mitgel: Ia va luvro divers ons a l'America ansemen cun el. Ed aloura vainsa fatg igl viada da l'America an Europa ansemen, ena bellezza d'viada az deia ml. Lurintg.

Lurintg: Ma — tge ruschanez cò — Tumasch reiva oz da l'America, e vous ischas gio sto co avant treis meis. Ed ossa niz qui a deir tgi vegias fatg viada ansemen cun Tumasch. Gez an fanzigna.

Mitgel (*petga a sasez sen la bucca*): Au! poss igl boier — Ml. Lurintg, a la staziun sa sclerigl tot. Aloschi vasarossas tgi tgi vo an fanzigna.

Lurintg: Baitems da viagiators. Ia crei tgi quel co seia bain marvegl tschabarlign. (*Vo.*)

Mitgel (*sulet*): Te igl mies ml. Lurintg fascherossas îgls scu igl ties bov, schi te veist tgi Tumasch è Niclo — u tgi Niclo è Tumasch. — Basta, ier vessa bod raquinto la soloziun da quest angivign a Clergia. Quegl vess naturalmaintg ruino tot igl teater da Tumasch, e — quest antscheva pir ossa a neir interessant.

3. scena

(*Reiva aint Maria.*)

Mitgel: Oz saltez tottas anturn qui an questa tgesa scu las furmeilas viladas. Am para tgi seias tottas tschiffas d'ena grond' agitatiun.

Maria: Oh ia na sun navot zond agitada. Valess bain la paina da s'agitar parversa d'en om, e parfign schi quel niss anc pi da gliunsch tgi angal or da l'America.

Mitgel: Quegl dapenda tot tgenegn tgi reiva or da liaint.

Maria: Quels saron mattain scu quels da quior. Igls omens èn tots paca letga. Migler egl da star a la largia e sa fidar da nigns.

Mitgel: Betg faschè antort agls omens, Maria. I faschessas antort er a vusez. Noua rivessans, sen quest mond, schi la fidanza da carstgan a carstgan svaniss digl tottafatg? Ed ia sun persvadia tgi a fons da l'orma vegias er vous anc ena brenzla d'fidanza, er schi pruvez da betg lascher valevel quegl. U n'egl forse betg uscheia?

Maria: Ma tge lez saveir vous tge tgi ia va giufons l'orma.

Mitgel: Vaia da deir tge? Giufons a fons stat igl maletg d'en giuven, en por fameglet tgi è partia ier tot an prescha.

Maria: Ossa calè cun las vossas filistoccas.

Mitgel: Ia az less angal dar en bun cunsegl: Laschè eir quest cum-pogn per las sias veias e pansè tgi detta anc oters omens.

Maria: Managez forse quel da l'America? Quegl saro bain er en baitun, pralat scu vous. — Digl rest faschessas migler da tigneir tga per vusez. Ia na va betg peda d'az tarlar pi dei. Ia stò anc fittar metter meisa. Stgisem damai. (*Vo an sala.*)

Mitgel: Te la mi Marietta do angal peda anc en amen aloschi va-sarossas tge tg'igl mies baitem ò da muntar. Ma ossa vigna a la staziun. Igl davos act da la cumedgia pò antschever. (*Vo.*)

4. scena

(*Reivan Curdegn, Nona, Clergia e donna Mengia.*)

Mengia (*darvond igl isch*): Angal anavant. — Bavagnez an steiva.

Nona: Angraztg, donna Mengia. N'ischans betg mengia bod?

Mengia: Ischas gist dretg. Piglè plaz. — Ossa vez gist anc taimp da piglier en bun zanign avant giantar. (*Peglia notiers e fò se en apperitiv.*)

Nona: O na betg pigliè tanta reissa, donna Mengia. Nous na vain ossa betg basigns da quegl.

Mengia: Piglè angal, quegl az fò bain, u betg ml. Curdegn?

Curdegn: Vous savez tge tgi è bun, donna Mengia. Ma nous na levan betg antardar la vossa lavour.

Mengia: Ossa stgisem, ia stò az lascher en mument sulets. Va anc lavour an tgadafi. (*Vo.*)

Curdegn: Ia az va detg tgi seian anc mengia bod. Ossa cun las vossas preschas faschainsa ena bela figura, qui tot sulets.

Clergia: Ma quegl è tschert. Tgi so tge figura tgi vessan da far. Igl è bain pi dretg da rivar a taimp tgi da far spitgier tot igls oters anfign tg'ins ò a comat.

Nona: Ossa surtot betg antschevè puspè az tgiplitar. Quegl vez fatg avonda a tga. Pansè bain tge tgi pò davantar qui e pac mument. Mussè tgi vegias en po d'educaziun.

Clergia: Nous varon bain educaziun avonda.

Curdegn: Ea, ea, educaziun na mantga betg qui.

Clergia: Ia stò propa deir, en po agitada suna. Schi na vain angal amblido navot.

Nona: Schi va da deir la vardad, schi en tantèt agitada suna er ia. Ia va marveglia scu tg'el ans catta. L'amprema impressiun stuess esser buna. Quegl decida tot.

Curdegn: Scu tg'el ans catta? El catta qui dus femnas agitadas tgi n'è betg sest dad urden, quegl cattel. Ia va er ia marveglia noua tgi quegl vo a fittar.

Clergia: Tgi so scu tg'el vei or. Sparanza na sarol . . .

Curdegn: Scu vottel veir or? Ia supon scu egn tgi vign or da l'America, u betg, gio tg'el vign or da liaint. Ma tarlè quest qui. Igls vos preparamaints saron buns, cas tg'igl pesch morda aint dalung e resta tatgea per da bun. Ma vez panso er a l'otra pusseladad, schi la fatschenda gess a tarviers?

Nona: Co n'ò dad eir navot per tarviers, tgi so partge.

Curdegn: Ia schess, da tigneir davert ena veia da sa rattrer, per cas tgi vess dad eir scano.

Nona: Te parquegl betg marquitat. Ma na lainsa betg gist dar spert en tgit an sala e vurdar scu tg'igl òn paragea quest past da festas per ratschever Tumasch scu tgi totga da ratschever egn tgi vign or da l'America.

Clergia: Ia sun leda tgi el ans ò anvido angal nous, igl pi tiers paraints.

Nona: Sast betg tgi quegl è en segn da bela maniera. Ins vei tgi quels da l'America òn educaziun.

Curdegn: Quegl è ena grond' America. Ia vess igl pi gugent schi questa antiera firlifanza fiss gio passada.

Nona: Te ist adegna igl madem. Mai na fissas capavel d'en partratg pi elevo.

(Nona e Curdegn von an sala.)

Clergia: Ia stun co antant. *(Sa mette davant en spievel e piturescha igls lefs.)*

5. scena

(Reiva Maria e posa plats sen meisa da servis.)

Maria: Bun de Clergia.

Clergia: Bun de Maria.

Maria: Ist tot suletta?

Clergia: O, la cumpagneia sarò bain bod co. E te? Ast betg lungurela sieva tgi Niclo è davent? Ma sast tge, betg peglia la tgossa mengia a la greva. A la fegn omens dattigl anc ples.

Maria: Te ast raschun. Ma saptgas tgi na vign betg per mintgigna egn or da l'America, sch'ella ò fadeia da catar egn co. Da questas furtegnas n'ò betg mintgigna.

Clergia: Na dovras navot neir malvugleida. Te pudarossas bain cueir er ad en' otra la sia furteгна.

Maria: Ia cuesch a mintgigna tot bun, parfign a quellas tgi na fis-san mianc degnas da quegl.

Clergia: Ma scu manegias quegl?

Maria: Quegl sast piglier gist scu tgi te vot. Ed ia na sa ossa betg far pi lungs raschienas. La lavour am spetga. (*Vo.*)

6. scena

(*Curdegn e Nona reivan aint.*)

Nona: Tge bain tg'igl òn paragea tot quiaint. Tumasch po bain veir tgi son sarveir er cò en giast scu tgi totga, betg angal a l'America. Donna Mengia e Maria ancleian bain igl lour mastier. — Ossa surtot Clergia fò tot scu tg'at va detg, aloschi giarogl tot or an bain. E te Curdegn tignat pitost en po davosvart, partge cugl ties affar malziplo savessas...

(*Reiva donna Mengia mez ord cadaina.*)

Mengia: Oss ia ena tgossa la cumpogna — na glez — da quegl na vez anc mai ni via ni santia. Quegl è propa robas da l'America!

Nona: Ma tge tgossas ègl er do aint, donna Mengia? Vous am faszchez tema!

(*An quest mument reivan Mitgel, Lurintg e Tumasch.*)

Mengia: Vurdè angal ve tscho, aloschi savez tot. Quegl è oss igl vos Tumasch da l'America.

Nona: Ni...

Clergia: ... clo!

Curdegn: Quegl è Nic... (*tgappa la toss da betg leir calar.*)

Clergia davainta sterica — ena pitga da sal, Nona varda egn sieva l'oter, derva la bucca ma na vign betg or cun parola, Mengia sa fo aria cun la servietta.)

Mitgel (*sieva aveir fixo Tumasch e Lurintg*): Maschel Curdegn, ia am permet d'az praschentar igl mies amei, Tumasch tgi è gist rivo da l'America.

Lurintg: Ena surprèisa, tge? Ma la surprèisa è per mè gist schi gronda scu per tots vusoters. Ia na vess er mai ma simgia ena tgossa la cumpogna.

Curdegn: Quel cò n'am dovrà navot praschentar. Quel canoscha gio da dei, ed el canoscha er mè. Ma lez ossa far igl bain e calar cun questa storgia ed am declarar tge tgi tot quegl ò da muntar.

Mitgel: Cò è zond pac da declarar. La tgossa è clera e ple tgi clera.

Nonna (*s'ò antant ramess*): Vea Clergia. Ainten questa cumpagneia na vainsa pers navot. Laschain giuier igls oters quest bel teater.

(Clergia sa lascha manar davent sainza far parola.)

Curdegn: Niclo — u oramai Tumasch, te ans ast urdia ena bela cunfusiun. Avant tgi las mias duas cattan puspè la balantscha varoia anc da santeir diversas.

Tumasch: Ia sper dantant tgi nous dus mantignan la balantscha, er sch'az va mano en po pigl nas, betg ml. Curdegn.

E vous, ml. Lurintg, tge schez, vaia giuia bain la mia cumedgia?

Lurintg: Ia na sa navot. Ia va anc oss la testa tgi am gira scu la mola-mulegn.

Curdegn: Lurintg, cun la giuvantetna da ozande n'è da far navot ple. Ia vei tgi nous tutgain tagl fer vigl. I n'è betg ple igls taimps d'en'eda. Tot è mido, ed anc scu.

Lurintg: Ia na sun betg da la tia. Igls taimps na sa meidan betg. Ma nusoters carstgans ans midain. Igl nos pansar è oz oter tgi avant 30—40 ons. E parquegl vurdainsa oz tot cun oters îgls tgi pi bod.

Curdegn: Pò esser! Ma dantant tgi en famegl tgutg scu Niclo ans vess savia manar tots davos la gleisch, quegl vaia anc adegna fa-deia d'ancleir.

Mitgel: Igl praverva dei, tg'igls scorts fetschan, tg'igls tgutgs s'accorschan. Ma quest'eda ò'l igl tgutg fatg, tg'igls scorts n'òn betg s'atgiert.

Mengia: I pudez ruschanar anavant ed enavo scu tgi lez, ma esser ischans tots co scu schi fissan gist dos giu da tschiel. La surprèisa at è gartageda, Tumasch. — Ma sche'm oss er omens, tge fashainsa oss cugl giantar? El fiss pront.

Mitgel: Donna Mengia, Ia scumet tgi Tumasch catta ena soluziun er per quest problema. Det angal peda.

Lurintg: An mintga cas te Curdegn giaintas cò cun nous. An tia tgesa l'aria saro en po stitga, vessa quella.

Curdegn: En po stitg ègl er anc cò. Ma tge ins vottigl far? Sch'ins varda las tgossas cun îgl sarain, ônipl parfign las pi noschas anc ansatge da bun.

Lurintg: Igls mies omens, ia crei tgi l'agitaziun dad oz ans vegia tschiff tots en po. Per catar puspè la nossa calma, propona da far avant giantar ena pitschna spassageda giun iert da donna Mengia. Quegl ans quietta en po la nerva, schiglio n'ins vessigl mianc la dretg' appattet. E quegl fiss don, partge donna Mengia ò preparo en stupent giantar.

Curdegn: Schi giain damai.

Mitgel: Ia vign er cun quels omens, schi'gl è lubia, bainancletg.

Curdegn: Angal anavant. (*Tots treis von.*)

Mengia: Ed ossa Tumasch, vainsa tuttegn da sarveir igl giantar, er schi tschellas dus èn davent?

Tumasch: S'anclei donna Mengia, parveia da questas dus na stainsa betg sainza.

Mengia: Schi aloura pi spert tgi Maria reiva giu da la sia tgombra, pudainsa sarveir. Ella è eida se ansant e na so mianc anc, tgi Tumasch è Niclo, u migler detg tgi Niclo è Tumasch. Quella fascharo îgls. Ma vea ossa gist en tgit an sala e varda, sch'igl nos ranschamaint at plai.

Tumasch: Ia na dubet betg tgi seia tot an urden. (*Von an sala.*)

7. scena

Maria (*reiva pronta per sarveir*): Tgi so noua tgi tots èn ias: Ossa fissigl ouras da sarveir giantar e n'è betg co gargiat.

Tumasch (*reiva ord sala*): Egn fiss co!

Maria: Ma — Niclo — tgi so tge tgi te fast co. Ist gio da raturu u n'ist forza mianc sto davent?

Tumasch: Maria, cagl ast pi gigent, tgi Niclo seia anc co u tg'el seia davent per adegna?

Maria: Te — te fast dumondas tg'ins so mianc tge rasponder. Ma igl ampren deiam partge tgi te ist anc a co, sieva tgi te vevas ier tanta prescha da parteir?

Tumasch: Te n'ist betg sen la dretga veia, Maria. Niclo è veira-maintg davent, ed è davent per adegna. Saptgas tgi quel na turna mai ple.

Maria (*scassond la testa*): Quegl dess ancleir tgi tgi vot. Ia n'anclei betg.

Tumasch: Ia va tarmes davent Niclo. Te sast er tgi oz vevel da rivar Tumasch da l'America. E quels dus na dastgan mai s'antupar.

Maria: E partge betg?

Mengia (*Reiva segl isch*): Ah — Tumasch, ia va amblido d'at dumandar tge vegn tgi vain da sarveir.

Tumasch: Detans en bun Vuclegna, donna Mengia.

Mengia: Te ast d'aveir igl migler tgi va an schler.

Tumasch: Sast oss Maria partge tgi Niclo ò stuia davent tot an prescha? El ò stuia far lartg a Tumasch.

Maria: Te ist damai Tumasch da l'America?

Tumasch: Sez an parsuna. (*Vo ve dasper ella.*) Maria, tge rasposta dast, schi Tumasch dumonda oz pardun parquegl tg'el è sto ier en po malvuglia cun tè?

Maria (*sieva curt pansar*): Anfignen ossa vaia gia gugent Niclo ed ossa — stuarioia veir gugent Tumasch. (*S'ambratschan.*)

Tumasch: Cun canta brama vaia spitgia quest mument.

(*Reivan an quest mument Lurintg, Curdegn e Mitgel.*)

Curdegn: Am para tg'igl nos American vegia gio s'acclimatiso pulit cuntot tg'el è gist rivo.

Lurintg: Quegl saro la metoda americana.

Tumasch: Vous amblidez omens, tg'el è gio co en mez on.

Curdegn: Quegl è la vardad. (*Se per Lurintg:*) Ins è anc adegna mez balurd.

Mitgel: Ed a mè para tgi Tumasch vegia cuntschia pulit la vaschela tgi Niclo veva sfartaglea avant la sia partenza, tge sches giunfra Maria? Ier am olla sustignia tgi fiss migler da betg s'ampatger digl omens.

Maria: Quegl vaia detg. Ma vous na duvressas er betg scalotar or tot.

Mengia (*reiva aint*): Ina dastgigl sarveir finalmaintg?

Tumasch: Donna Mengia, igl problema digl giantar e damai resolt. An pè d'en past da festas per raschever Tumasch, dat quegl igl giantar festiv pigl nos spusalizi. Donna Mengia, ia az prashaint co la mia spusa.

Mengia (*batta ansemen igls mans*): Oss ia per mè! Oz giainsa propa d'ena surprisa an l'otra. Ia gratulesch da tot cor.

(*Tots gratuleschan.*)

Mitgel: Ed ossa giain damai a meisa e festivain scu totga igl nov spusalizi.

(*La tenda sa sera.*)